

TOELICHTING bij het besluit tot vaststelling van een beschermd dorpsgezicht te VOORSCHOTEN, gemeente Voorschoten.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg tek. nr. 197) door een stip-
pellijs omgrensde gebied.

Voorschoten is gelegen op de meest oostelijke strook van de z.g. oude duinen, de strandwallen, die het Hollandse klei - en veengebied tegen de zee beschermden, voordat de duinen langs de huidige Noordzeekust werden gevormd.

De oudste bewoning in het kustgebied vond plaats op deze strandwallen en men mag ook aannemen dat Voorschoten behoort tot de oudst bewoonde gebieden van Holland. Over de overigens vrij smalle oostelijke duinstrook liep in de Middeleeuwen een oude Hollandse heerweg. Aan deze heerweg ontstond op een wat breder gedeelte van de oude binnenduinen het "hoghe van Voorschoten" het oude dorp, waarvan de naam in de 10e eeuw als "Forschate" voorkomt.

Het eigenlijke centrum van het dorp, de Voorstraat, heeft van ouds niet langs de heerweg gelegen (de huidige Schoolstraat) doch enigszins ter zijde hiervan. Deze van de hoofdweg wat afzijdige ligging is een gevolg van de functie, die de Voorstraat reeds sedert vroege tijden heeft vervuld als de plaats waar de Voorshoter jaarmarkt werd gehouden. Tevens verklaart deze functie de grote breedte van deze "straat"; het was - en des vrijdags is het nog - een marktstraat.

De jaarmarkt in Voorschoten was in de 12e en 13e eeuw, de tijd waarin de steden hun economisch overwicht op het platteland nog niet hadden veroverd, van grote betekenis. De gehele Middeleeuwen door blijven Voorshoter- en Valkenburger markt de termijnen, waarop de betaling van landhuren en pachten vastgesteld plegen te worden. Als plaats waar deze markt gehouden werd, heeft de Voorstraat in Voorschoten dan ook historisch betekenis. Van groter belang dan deze historische betekenis, is echter het historische karakter van aanleg en bebouwing, dat de huidige Voorstraat in Voorschoten kenmerkt.

Dit karakter wordt in belangrijke mate bepaald door de vrijwel gesloten gevelwanden langs de langgerekte marktstraat en de ver-smalling van het straatprofiel aan de beide uiteinden hiervan, die aan het beeld een sterke beslotenheid verlenen.

Deze beslotenheid wordt nog vergroot door de beplanting met twee rijen linden, die niet alleen als een zeer waardevol groen element in de oude kern van Voorschoten, maar ook als schaalelement in het straatprofiel van de Voorstraat van een niet te onderschatten waarde zijn. In het bijzonder zijn het deze bomen, die met de bebouwing een dorpsbeeld opleveren, waarvan het behoud van het historisch karakter gewenst is. Het merendeel van de bebouwing aan de Voorstraat dateert uit de 19de eeuw, waaronder de panden nrs. 36 tot en met 50 met een eenvoudig, doch in het totale beeld zeer goed harmoniërende architectuur en de panden nr. 37 en 39, waarbij een eveneens sobere architectuur gepaard gaat met wat meer allure. Oudere en tevens ook rijkere bebouwing vinden wij voorts bij het Ambachtshuis met het hiernaast gelegen Baljuwhuis en het statige 18e eeuwse pand Voorstraat nr. 11. De aanwijzing van een beschermd dorpsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet omvat behalve de Voorstraat met de hieraan gelegen bebouwing, de Hervormde Kerk met het hierbij gelegen kerkhof, de rond dit kerkhof gelegen bebouwing, waaronder de in het dorpsbeeld zeer karakteristiek gelegen panden Treubstraat nrs. 31-33-35 en voorts de Hervormde pastorie Treubstraat 5 met de directe omgeving hiervan. Ten aanzien van de Hervormde pastorie wordt opgemerkt dat dit hoge, in oorsprong 17e eeuwse, huis weliswaar enigszins terzijde van de oude kern is gelegen, doch dat dit monument met zijn fraaie tuin en merkwaardig voorpleintje, gezien in een groter kader, in het bijzonder in het kader van het toekomstige centrum van Voorschoten, zeer zeker deel uitmaakt van de historische kern van het dorp.

Uitdrukkelijk zij gesteld dat de aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht geen "bevriezing" inhoudt van de terreinen en opstallen die hierin zijn begrepen. De beschermende maatregelen, die na de aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht door middel van een stede-

bouwkundige regeling voor het desbetreffende gebied genomen dienen te worden, zullen er in de eerste plaats op gericht dienen te zijn het hiervoor geschetste karakter van het beschermde dorpsbeeld zoveel mogelijk te behouden, zonder evenwel tot een volledige conservering van het nu bestaande over te gaan.

Voor de Voorstraat betekent dit behoud van de huidige rooijlijnen, van de boombeplanting en het treffen van zodanige stedenbouwkundige voorschriften de bestemming en vormgeving van de bebouwing, dat een harmonisch beeld behouden blijft, een beeld waarbij de relatie met de historische ontwikkeling hiervan voelbaar blijft. Mutatis mutandis gelden deze overwegingen voor de omgeving van de Hervormde kerk, voor zover deze ten oosten van de Schoolstraat is gelegen. Voor de Hervormde pastorie moge tenslotte gelden, dat deze in het vernieuwde en uitgebreide centrum van Voorschoten een dit huis waardige situatie behoudt.

Behoort bij het besluit van de Ministers van
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk
en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke
Ordening

van 23 FEB. 1968
O.K.N.:nr. 129152